

GAZZOLA, MICHELE. *THE EVALUATION OF LANGUAGE REGIMES: THEORY AND APPLICATION TO MULTILINGUAL PATENT ORGANIZATIONS*, AMSTERDAM/PHILADELPHIA: JOHN BENJAMINS, 2014

Antonio di Paolo*

L'avaluació econòmica de les polítiques lingüístiques representa l'objecte d'anàlisi del llibre d'en Michele Gazzola. L'autor emmarca la seva contribució dins de l'àmbit específic de l'economia de la llengua, seguint l'enfocament de l'anàlisi econòmica de polítiques públiques i, més en general, de l'economia del benestar. El marc d'anàlisi que proporciona l'economia del benestar, en el qual s'avaluen les conseqüències d'una determinada política en termes d'eficiència i equitat relatives a l'*status quo*, representa una eina molt valuosa en el context de la Planificació i la política lingüístiques (*Language Policy and Planning*, LPP). Les tècniques d'avaluació econòmica proporcionen un marc analític mitjançant el qual les polítiques lingüístiques poden ser dissenyades, valuades i comparades en termes del benestar que generen i a les relatives implicacions en termes distributius, és a dir, de com es reparteixen els efectes (positius i/o negatius) entre els diferents col·lectius afectats.

El llibre està estructurat en dues parts, gairebé autocontingudes: en la primera s'introdueixen elements teòrics i metodològics relatius a l'avaluació econòmica de polítiques i a la seva aplicació (o aplicabilitat) a les polítiques lingüístiques i, en la segona, es presenten dues aplicacions d'avaluació de l'eficiència i de l'equitat de canvis en la gestió del multilingüisme en les organitzacions internacionals de gestió de patents (l'Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual, WIPO, i l'Oficina Europea de Patents, EPO).

En el primer capítol es presenta una contextualització de l'obra, que conté una interessant revisió, amb una perspectiva històrica, de la connexió entre la disciplina general d'avaluació econòmica de polítiques públiques (introduint-hi alguns conceptes teòrics que resulten essencials en els capítols successius) i la Planificació i la política lingüístiques. L'autor evidencia de manera clara tots els elements que caracteritzen les polítiques lingüístiques com a polítiques públiques que es poden avaluar, en termes dels seus efectes econòmics, seguint i adaptant-hi la metodologia estàndard d'avaluació econòmica.

En el segon capítol es presenten les primeres definicions teòriques fonamentals, que representen els eixos principals de l'avaluació econòmica de polítiques públiques: l'eficiència i l'equitat (o justícia distributiva). En la teoria econòmica del benestar es considera l'eficiència de l'assignació de recursos en un sentit positiu, seguint l'anomenat Criteri d'eficiència de Pareto, que defineix com a eficient aquella solució per a la qual no es possible reassignar els recursos de manera que es produeixi més benestar per alguns membres de la societat sense que la resta empitjori. En contrast amb l'eficiència, que representa un criteri purament objectiu, l'equitat en l'economia del benestar no deixa de ser un criteri subjectiu, que en definitiva depèn de judicis

* Antonio di Paolo, investigador del Grup de Recerca d'Anàlisi Quantitativa Regional (AQR-IREA) i membre del Departament d'Econometria, Estadística i Economia Espanyola de la Universitat de Barcelona.

Citació recomanada: DI PAOLO, ANTONIO, «GAZZOLA, MICHELE. *The Evaluation of Language Regimes: Theory and Application to Multilingual Patent Organizations*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2014», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 63, 2015, p. 288- 291, DOI: [10.2436/20.8030.02.111](https://doi.org/10.2436/20.8030.02.111)

de valor relatiu a l'assignació de recursos que es considera justa, correcta o equitativa en una determinada societat i en un moment del temps donat (i que pot entrar en contrast amb el mateix criteri d'eficiència). Successivament es detallen les situacions que, segons la teoria econòmica, representen casos en els quals l'assignació descentralitzada dels recursos mitjançant el mercat no representa una situació òptima quant a eficiència, és a dir, els casos de fallida de mercat, que justifiquen l'actuació pública en el mercat mitjançant polítiques. L'autor fa especial referència a dues situacions concretes, que són la presència de béns públics i l'existència d'externalitats de xarxa. Aquests dos casos de fallida de mercat són d'especial rellevància en el context de les polítiques lingüístiques, atès que (com s'explica detalladament en el tercer capítol), les llengües i el seu coneixement comparteixen elements en comú amb aquestes dues situacions de fallida de mercat. Abans d'acabar el capítol, també es presenta un breu resum de les tècniques d'avaluació econòmica per avaluar les polítiques públiques, és a dir, l'anàlisi cost-benefici i l'anàlisi cost-efectivitat; amb el primer mètode els costos (directes i indirectes) d'aplicació de la política es comparen amb els beneficis econòmics que genera, mentre que el segon mètode s'aplica en els casos en què és difícil quantificar de manera econòmica l'impacte de la política, però els beneficis es poden representar mitjançant indicadors d'impacte.

El contingut del tercer capítol representa, al meu entendre, el nucli dur del llibre d'en Gazzola. Aquí l'autor detalla totes les característiques que fan que la llengua, el multilingüisme i les polítiques associades siguin objectes avaluable segons els esquemes d'avaluació econòmica. L'existència d'una llengua comuna entre dos o més subjectes es pot entendre com a un bé públic, no exclouïble i no rival en el consum, que a més a més, està caracteritzat per externalitats de xarxa, atès que el seu valor (econòmic i social) s'incrementa quan augmenta el nombre d'individus competents en aquesta llengua o que la tenen com a llengua pròpia/inicial. Tot i que resulta intuïtiu entendre l'aplicabilitat de l'avaluació econòmica a les polítiques lingüístiques, l'autor fa un cert esforç en explicar detalladament les dificultats i les limitacions del marc teòric general en el context lingüístic. Gazzola és relativament crític en l'aplicabilitat de l'anàlisi cost-benefici en l'avaluació de les polítiques lingüístiques, sobretot per a les dificultats relatives a la definició exacta dels beneficis econòmics de polítiques lingüístiques en contextos multilingüístics; per aquest motiu, es decanta cap a l'anàlisi cost-efectivitat, delimitant l'impacte de polítiques de gestió del multilingüisme respecte al grau en què modifiquen l'efectivitat en la comunicació entre individus o entitats amb llengua pròpia diferent. Es defineixen, per aquesta finalitat, tres aspectes no-exclouents de comunicació: a) la comunicació informativa, en la qual les llengües serveixen com a eines de transmissió d'informació, b) la comunicació cooperativa, on les llengües representen mecanismes instrumentals de cooperació per assolir objectius comuns i c) la comunicació estratègica, que remarca l'ús de les llengües per modificar la posició competitiva entre les diferents parts. Disposant d'indicadors que reflecteixen el grau d'efectivitat en la comunicació, es poden expressar els costos d'implementació d'una determinada política lingüística (o de diferents escenaris), relativament, als beneficis que aquesta genera en termes d'increments (si s'escau) d'efectivitat en la comunicació i, per tant, de la possible millora en eficiència. També es presenten consideracions relatives a l'avaluació de l'equitat de les polítiques lingüístiques, que consisteix a examinar la distribució dels efectes econòmics de les polítiques entre les diferents parts involucrades; atès que l'autor s'abstreu d'adoptar cap judici de valor o criteri ètic específic per avaluar la justícia distributiva de les polítiques lingüístiques, la presentació d'aquest tema en el llibre es limita a proporcionar un esquema conceptual per implementar l'avaluació de polítiques lingüístiques en termes d'equitat.

El quart capítol se centra en la descripció d'un conjunt d'aspectes metodològics relatius a la implementació del procés d'avaluació econòmica d'una política pública. En primer lloc, es detalla el procés de disseny de l'avaluació, en el qual s'han d'identificar el programa concret a avaluar (atès que sovint una política pública engloba un conjunt de subpolítiques específiques), els portadors d'interessos (*stakeholders*), l'objecte específic d'avaluació, els criteris que s'adopten per avaluar els efectes (és a dir, rellevància, efectivitat, eficiència i equitat) i, finalment, el mètode (o els mètodes) d'avaluació a implementar. En segon lloc, s'especifiquen els passos a seguir en la implementació de l'avaluació, que són: la definició del marc teòric en el qual s'emmarca la política a avaluar, l'organització de les actuacions a seguir, la definició dels sistemes d'informació que proporcionen la informació per avaluar la política, la recollida de dades per computar costos i beneficis, així com la definició dels grups afectats i, finalment, la producció d'un judici final i les subsegüents conclusions. Un cop descrit el procés que, en termes generals, cal seguir per implementar l'avaluació econòmica d'una política pública, l'autor se centra a explicar les peculiaritats de les polítiques lingüístiques (és a dir, el que

anomena com a “règim lingüístic”) com a objecte d’avaluació econòmica i focalitza l’atenció en aquelles polítiques implementades per organismes internacionals o supranacionals per desenvolupar i gestionar els processos de comunicació interns i externs, que seran el focus de les aplicacions específiques en la segona part del llibre.

La contribució metodològica del llibre es conclou amb el cinquè capítol, que es dedica totalment a la definició d’indicadors per quantificar el grau d’efectivitat en la comunicació que representen les mesures d’impacte de les polítiques lingüístiques. Gazzola suggereix explícitament que la definició de quins són els indicadors més adequats i rellevants per avaluar una determinada política lingüística s’ha de contextualitzar respecte al mateix objecte específic de la política, atès que formen part del sistema d’informació i, al mateix temps, han de satisfer algunes característiques desitjables (que es descriuen detalladament després d’una revisió de caràcter general sobre l’ús d’indicadors econòmics, polítics i socials). Successivament es presenta una digressió, des del meu punt de vista molt interessant, sobre els indicadors existents en l’àmbit de les polítiques lingüístiques, per mitjà de la qual dóna especial importància als que es refereixen a realitats multilingües (com és el cas de Quebec, Catalunya, País Basc, o Suïssa italiana) i, en menor mesura, a altres de relatius al coneixement de llengües estrangeres com els que desenvolupa la Unió Europea. Finalment, el capítol es conclou amb una il·lustració teòrica de l’adaptació d’índexs de diversitat lingüística (prenent en préstec alguns índexs habitualment utilitzats en el camp de l’economia industrial i de la competència). L’autor evidencia, de forma intuïtiva, els pros i contres de diferents alternatives per mesurar la diversitat lingüística, per arribar a la solució “preferible” (respecte a l’objectiu prefixat), que s’anomena índex generalitzat de multilingüisme. Aquest indicador es presta a ser utilitzat per comparar diferents “règims lingüístics” en termes de la diversitat lingüística que impliquen, atès que es pot calcular amb dades objectives i proporciona un punt de referència amb el qual es pot avaluar una determinada política de gestió del multilingüisme.

La segona part del llibre s’obre amb el sisè capítol, on es descriuen les característiques principals de les patents, no només com a mecanisme de protecció de la propietat intel·lectual, sinó, també, com a eina de promoció i difusió del coneixement tecnològic. Després d’una breu introducció als diferents sistemes de patents (regionals, europeus o internacionals), Gazzola examina, en termes generals, els costos associats a diferents règims lingüístics de les organitzacions de patents en les diferents etapes del procés (distingint entre costos primaris, secundaris i implícits), amb relació als diferents indicadors d’efectivitat (en termes de difusió del coneixement) que permeten avaluar l’eficiència del sistema en la gestió del multilingüisme que el caracteritza. Un element destacable d’aquest capítol és l’anàlisi de l’efecte multiplicador que la traducció de patents en diferents idiomes (que incrementa el potencial de generació de nou coneixement) pot generar en el procés de creació de patents i d’innovació, en general, que resulta ser un dels factors determinants del creixement econòmic dels països. L’equitat de “règims lingüístics” alternatius es valora, en termes teòrics i sense entrar en judicis de valor, respecte a la distribució dels “costos lingüístics” dels diferents escenaris entre les diferents parts involucrades, típicament, inventors, advocats de patents i empreses privades. Finalment, el capítol acaba il·lustrant els passos concrets que caldria seguir, en termes generals, per dur a terme l’avaluació econòmica d’una política lingüística concreta que podria posar en marxa una organització de gestió de patents multilingüe.

Els capítols set i vuit es dediquen a presentar dues aplicacions il·lustratives d’avaluació econòmica de dues organitzacions internacionals de patents, l’Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual (WIPO) i l’Oficina Europea de Patents (EPO), respectivament. En cadascun dels capítols, dedicats per separat a les dues organitzacions, primer es presenta una ressenya sobre el funcionament dels dos sistemes en una perspectiva històrica (potser lleugerament excessiva tenint en compte els objectius del llibre), per després entrar en els detalls de la gestió del multilingüisme en l’activitat internacional de creació i difusió de patents. Concretament, quant al WIPO, s’analitza el funcionament de la divisió del Tractat de Cooperació en Matèria de Patents (PTO), que es basa en 10 llengües oficials de publicació de patents. El sistema europeu (EPO), en canvi, només es basa en tres llengües oficials, anglès, francès i alemany, que també recullen la major proporció de patents publicades, reconegudes i tutelades per aquesta institució. Tot i un evident grau de disparitat en el grau de multilingüisme entre les dues organitzacions, les dues ofereixen un servei de patents multilingüístic que es presta a ser avaluat amb els esquemes presentats en els capítols anteriors. Ambdós capítols presenten dades interessants sobre l’evolució de l’ús de les llengües en la creació de patents a nivell internacional, on es desglossa la informació, no només en termes de llengua de publicació sinó també en

termes de llengua pròpia del país, on es produeix la patent, i per sector tecnològic, cosa que proporciona així evidències reveladores de les dinàmiques lingüístiques en els dos sistemes. Gazzola també deixa de manifest la necessitat de poder disposar de dades més detallades, de tipus quantitatiu i qualitatiu, per tal de poder dur a terme una anàlisi exhaustiva de l'eficiència dels diferents sistemes de patents, així com dels canvis que es van produir arran de les polítiques de gestió del multilingüisme que es van implementar en les últimes dècades. No obstant això, en els dos capítols l'autor du a terme dos exercicis, un per cada sistema (WIPO i EPO), per proporcionar exemples il·lustratius d'avaluació econòmica dels dos sistemes. En el cas del WIPO, s'analitzen (on fa diverses hipòtesis relativament restrictives sobre la imputació dels costos lingüístics i dels beneficis en les diferents etapes del procés) els efectes d'eficiència i equitat de dues reformes relatives de gestió del multilingüisme del PTO que, respectivament, van afectar la distribució temporal dels costos de traducció de les patents (en el cas de la reforma del 1998) i la introducció de dues noves llengües oficials (amb la reforma del 2008). Pel que fa l'EPO, es presenta un exercici d'avaluació de l'eficiència i de l'equitat del sistema actual respecte a tres escenaris hipotètics alternatius, que haurien de caracteritzar situacions contrafactuals que permeten identificar l'impacte d'un increment del multilingüisme en l'organització europea de gestió de patents. Sense cap pretensió de representar anàlisis formals, aquestes dues aplicacions representen, des de la meua perspectiva, una representació intuïtiva del que podria ser una anàlisi cost-efectivitat d'una futura política de gestió del multilingüisme en organismes internacionals. El llibre acaba amb un resum general i amb diverses propostes d'investigació futura, subjectes a la disponibilitat de dades, així com a l'aplicació del mateix marc metodològic i conceptual a l'avaluació de polítiques lingüístiques en organismes internacionals.

En definitiva, el llibre d'en Michele Gazzola representa una contribució valuosa amb una marcada perspectiva interdisciplinària, que combina elements d'anàlisi d'economia del benestar i els avenços del filó de literatura específica en economia de la llengua amb la visió sociològica o sociolingüística de la gestió del multilingüisme en el context general de Planificació i política lingüístiques. Considero que les aportacions d'aquest llibre seran molt ben rebudes no només a nivell acadèmic sinó també dins de l'Administració pública, especialment entre els agents involucrats en la gestió del multilingüisme, gràcies al fet que proporciona un esquema conceptual mitjançant el qual és possible avaluar de manera sistemàtica (i al més objectiva possible) aquelles polítiques públiques que es caracteritzen, de manera explícita o implícita, com a polítiques lingüístiques.